

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 6 § i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 6 § i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering (RP 99/2019 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Virpi Korhonen, justitieministeriet
- regeringssekreterare Marjaana Larpa, undervisnings- och kulturministeriet
- regeringsråd Janne Öberg, undervisnings- och kulturministeriet
- dataombudsman Reijo Aarnio, dataombudsmannens byrå
- utvärderingsexpert Mika Puukko, Nationella centret för utbildningsutvärdering
- utvärderingsexpert Janniina Vlasov, Nationella centret för utbildningsutvärdering
- jurist Riikka Korvenoja, Utbildningsstyrelsen
- jurist Minna Antila, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Lauri Kurvonen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- Privatskolornas Förbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering ändras. I lagen föreslås det en precisering av rätten för Nationella centret för utbildningsutvärdering att få uppgifter. Det föreslås att Nationella centret för utbildningsutvärdering ska ha rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av centrets lagstadgade utvärderingsuppgifter. Nationella centret för utbildningsutvärdering behöver för skötseln av sina lagstadgade uppgifter information bl.a. om elevers och studerandes beslut om särskilt stöd, och denna information inbegriper sekretessbelagda uppgifter. Det är nödvändigt att sekretessbe-

Betänkande KuUB 1/2020 rd

lagda uppgifter ska kunna lämnas ut till utvärderingsmyndigheten bl.a. för utvärdering av inlärningsresultaten.

Lagen avses träda i kraft 1.3.2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Nationella centret för utbildningsutvärdering (nedan Utvärderingscentret) är en självständig och oavhängig myndighet för utbildningsutvärdering som verkar som en fristående enhet vid Utbildningsstyrelsen. Utvärderingscentret producerar utvärderingsbaserad information för det utbildningspolitiska beslutsfattandet och utvecklandet av utbildningen och småbarnspedagogiken. Utvärderingscentrets lagfästa uppgift är enligt 2 § i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013) att utvärdera utbildningen och småbarnspedagogiken samt verksamheten inom småbarnspedagogiken, utbildningsanordnarna och högskolorna i enlighet med den i lagen föreskrivna utvärderingsplanen, som utarbetas regelbundet.

I propositionen föreslås det att en ny bestämmelse (6 §) om utvärderingscentralens rätt att få uppgifter ska godkännas. Enligt förslaget ska Utvärderingscentret ha rätt att av de anordnare av småbarnspedagogik och producenter inom småbarnspedagogiken som är föremål för centrets utvärdering, dem som ordnar undervisning och utbildning samt Utbildningsstyrelsen avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få de uppgifter som är nödvändiga för att centret ska kunna sköta sina lagfästa utvärderingsuppgifter. Rätten att få sekretessbelagda uppgifter ska inte gälla utvärderingen av högskolor.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget med ändringar.

Informationsbehov

Utvärderingscentret behöver enligt propositionen bland annat för den lagfästa utvärderingen av inlärningsresultaten uppgifter från skolor och läroanstalter om elever och studerande som får särskilt stöd eller motsvarande uppgifter som är nödvändiga för utvärderingen av inläringen och undervisningen, t.ex. om placering vid en specialläroanstalt eller i en specialgrupp eller om studier enligt en individualiserad lärokurs. Utvärderingen av inlärningsresultaten för religion och livsåskådningskunskap förutsätter också uppgift om i vilken religion eleven får undervisning.

De gällande bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (714/2018) och lagen om småbarnspedagogik (540/2018) innehåller en skyldighet att lämna uppgifter till Utvärderingscentret. I den lag som gäller Utvärderingscentret föreskrivs dock inte om centrets rätt att trots sekretessbestämmelserna få uppgifter för att utföra en utvärderingsuppgift.

Kulturutskottet vill betona att Utvärderingscentret producerar betydande utvärderingsbaserad information för det utbildningspolitiska beslutsfattandet och utvecklandet av småbarnspedagogik

Betänkande KuUB 1/2020 rd

och utbildning. Enligt propositionen är ett centralt mål för utvärderingscentrets bedömningar att öka jämlikheten och likabehandlingen när det gäller olika elever samt att tillvarata barnets bästa. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att undervisningsarrangemangen och inlärningsresultaten för elever i behov av stöd och till exempel barn och unga med funktionsnedsättning kan bedömas på behörigt sätt

Grunder för behandling av personuppgifter

Utskottet konstaterar att den rätt att få uppgifter trots sekretessbestämmelserna som föreslås för Utvärderingscentret uttryckligen hänför sig till utvärderingsverksamheten enligt 2 § i lagen om Utvärderingscentret och grundar sig på artikel 6.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen. Behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra sin lagstadgade skyldighet.

I propositionen hänvisas det också till 6 § 1 mom. 2 punkten i den nationella dataskyddslagen (1050/2018), enligt vilken artikel 9.1 i dataskyddsförordningen, som förbjuder behandling av särskilda kategorier av personuppgifter, inte tillämpas på sådan behandling av uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den personuppgiftsansvarige i lag. Sett ur ett personuppgiftslagstiftningsperspektiv och när det är fråga om uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter och andra personuppgifter är grunden för behandlingen enligt propositionen behandling av sådana uppgifter som är nödvändig för att Utvärderingscentret ska kunna utföra sina lagstadgade uppgifter. I artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen föreskrivs att en förutsättning för behandlingen av personuppgifter utöver att det föreskrivs i lag också att behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, vilket ska stå i proportion till det eftersträlvade syftet.

Kulturutskottet bedömer att möjligheten att utföra Utvärderingscentrets lagstadgade uppgifter är en godtagbar och nödvändig grund för att lämna centret sekretessbelagda känsliga uppgifter. Undervisningsarrangemangen och inlärningsresultaten för elever i behov av stöd och t.ex. barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna utvärderas på behörigt sätt, och utvärderingarna kan inte genomföras utan behandling av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter.

Vid sakkunnighörandet har det betonats att det allmänna kravet på den lagstiftning som utgör den rättsliga grunden för behandlingen enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen att lagstiftningen ska uttrycka ett allmänt intresse och stå i proportion till sitt syfte. På basis av motiveringen till regeringspropositionen och den tilläggsutredning som kulturutskottet fått bedömer kulturutskottet att den föreslagna lagändringen har ett allmänt intresse och att den står i proportion till det legitima mål som eftersträvas med den.

Rätten att få uppgifter av verksamhetsanordnarna och Utbildningsstyrelsen inbegriper också rätten att få uppgifter ur de personregister och informationsresurser som de förvaltar. Utskottet vill betona att syftet är att möjliggöra utnyttjandet av befintliga informationsresurser och på så sätt minska onödig uppgiftsbehandling i skolor och läroanstalter samt vid kommunala och privata

Betänkande KuUB 1/2020 rd

daghem. I den inledande fasen av en lagstadgad utvärderingsuppgift ska det alltid bedömas om det finns tillräckligt vägande, nödvändiga grunder för behandlingen av känsliga uppgifter, om behandlingen av uppgifterna står i rätt proportion till de registrerades rättigheter och om det finns tillräckliga skyddsåtgärder som avses i lagen.

DETALJMOTIVERING

6 §. Rätt att få sekretessbelagda uppgifter Enligt propositionen är rätten att få uppgifter som bryter mot sekretessbestämmelserna bunden till sådana uppgifter som gäller den småbarnspedagogik, undervisning och utbildning som tillhandahålls eleven eller den studerande samt ordnandet av sådant stöd som avses i lagstiftningen om utbildning och småbarnspedagogik och som är nödvändiga med tanke på de lagstadgade utvärderingsuppgifterna. Det är enligt propositionen i huvudsak etablerat vilka uppgifter som är nödvändiga för skötseln av de lagstadgade utvärderingsuppgifterna inom utbildning och småbarnspedagogik. De som ordnar undervisning, utbildning eller småbarnspedagogik och lämnar ut uppgifter eller Utbildningsstyrelsen, som lämnar ut uppgifter ur riksomfattande informationsresurser och datalager inom utbildningen och småbarnspedagogiken, kan enligt propositionen anses ha möjligheter att i tillräcklig utsträckning bedöma begärandena om uppgifter med avseende på de lagliga villkoren för utlämnandet.

Vid utfrågningen av sakkunniga har det framhållits att man bör sträva efter att precisera bestämmelsen antingen genom en så exakt och noggrant avgränsad förteckning som möjligt över känsliga uppgifter som ska lämnas ut eller genom andra lämpliga begränsningar som preciserar mängden och arten av de uppgifter som ska lämnas ut, och dessutom de syften för vilka det är nödvändigt att lämna ut olika typer av uppgifter. Enligt en sakkunnig beskrivs dessa omständigheter i och för sig i motiveringen till propositionen, men de framgår inte av själva bestämmelsen.

Vid utfrågningen av sakkunniga har det betonats att ju mer exakt bestämmelserna kopplar rätten till information till villkor i sak, desto mer osannolikt är det att en begäran om information i praktiken måste motiveras. En exakt bestämmelse ger den som lämnar ut uppgifter en bättre möjlighet att bedöma begäran med tanke på de lagliga förutsättningarna för utlämnande. Genom att de facto vägra lämna ut informationen kan den som innehar den skapa ett läge där en utomstående myndighet måste undersöka skyldigheten att lämna ut information. Denna möjlighet är viktig för att samordna behovet av sekretess med tillgången till information.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (se t.ex. GrUU 3/2017 rd).

Kulturutskottet föreslår att bestämmelsen preciseras med en förteckning över de ärenden som Utvärderingscentret har rätt att få information om. Dessa är uppgifter om en persons deltagande i småbarnspedagogik eller undervisning, uppgifter om omfattningen av och sätten att ordna småbarnspedagogik eller undervisning, uppgifter om resultaten av bedömningen av elevernas eller studerandenas inläring eller kunnande enligt 22 § i lagen om grundläggande utbildning, 53 § i lagen om yrkesutbildning, 37 § i gymnasielagen och 8 § i lagen om grundläggande konstundervisning, uppgifter om beslut och planer för fostran eller undervisning samt uppgifter om erhållande

Betänkande KuUB 1/2020 rd

av stöd enligt lagen om småbarnspedagogik, lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning och om ordnande av stödet.

Den föreslagna förteckningen kan dock inte vara fullständig, eftersom den endast grundar sig på den rådande uppfattningen om behovet av och föremålen för utvärderingarna. Behoven av bedömning kan förändras också under en kort tid. Dessutom kan det i samband med en enskild bedömning uppkomma ett oundgängligt behov av att få sådan information som man inte ens har kunnat förutse vid planeringen av bedömningen. Därför föreslår utskottet att Utvärderingscentret också ska kunna få andra uppgifter om den småbarnspedagogiska verksamheten, undervisningen eller stödet. De ska dock vara nödvändiga för att utföra bedömningsuppdraget och de ska till sin karaktär jämföras med de uppgifter som avses ovan i förteckningen. Den som lämnar ut uppgifterna bedömer utifrån den mottagna begäran om information om Utvärderingscentret har rätt till uppgifterna.

I propositionsmotiven preciseras det i flera punkter att den rätt som föreslås för Utvärderingscentret att få sekretessbelagda uppgifter om en person inte gör det möjligt att få information till exempel om de medicinska utredningar som ligger till grund för ordnandet av stödet. Det gäller enligt propositionen också psykologiska utredningar, handlingar av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården eller socialvården eller andra handlingar som gäller elevvårdstjänster. Kulturutskottet anser att denna avgränsning är nödvändig och viktig och föreslår att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. Enligt det har Utvärderingscentret inte rätt att få uppgifter om medicinska eller psykologiska utredningar som gäller barn, elever eller studerande i småbarnspedagogik, handlingar som utfärdats av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården eller socialvården eller andra motsvarande sekretessbelagda handlingar som gäller elevhälsotjänster.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandeprocess konstaterat att varaktig lagring av uppgifter inte är förenlig med skyddet för personuppgifter om det inte är befogat av skäl som är kopplade till informationssystemets art eller syfte (se GrUU 31/2017 rd). Grundlagsutskottets har också understrukit att ju längre förvaringstiden blir, desto viktigare är det att se till datasäkerheten, övervakningen av användningen av uppgifterna och de registrerades rättssäkerhet (GrUU 28/2016 rd).

På grund av det som konstaterats ovan föreslår kulturutskottet att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. om förvaring och förstöring av sekretessbelagda uppgifter som Utvärderingscentret fått med stöd av denna paragraf. Enligt förslaget får Utvärderingscentret bevara uppgifterna så länge det är nödvändigt för den utvärdering för vilken uppgifterna har samlats in och för vilken de behandlas. Därefter ska uppgifterna förstöras inom ett år.

Kulturutskottet föreslår att paragrafens rubrik ska vara ”Rätt att få och lagra sekretessbelagda personuppgifter”, vilket bättre motsvarar de ändringar som utskottet föreslagit.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Betänkande KuUB 1/2020 rd

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 99/2019 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Lagförslag

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013) en ny 6 §, i stället för den 6 § som upphävts genom lag 372/2017, som följer:

6 §

Rätt att få och lagra sekretessbelagda personuppgifter

Utvärderingscentret har trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter rätt att av dem som ordnar småbarnspedagogik, serviceproducenter inom småbarnspedagogiken, dem som ordnar undervisning och utbildning samt Utbildningsstyrelsen avgiftsfritt få andra personuppgifter som är nödvändiga för utförandet av utvärderingsuppgifter än de som gäller studerande vid högskolor och som föreskrivs i 2 § 1—2 punkten, när de gäller

- 1) deltagande i småbarnspedagogik eller undervisning,
- 2) omfattningen av och sätten att ordna småbarnspedagogik eller undervisning,
- 3) resultaten av bedömningen av elevers eller studerandes inläring eller kunnande enligt 22 § i lagen om grundläggande utbildning, 53 § i lagen om yrkesutbildning, 37 § i gymnasielagen och 8 § i lagen om grundläggande konstundervisning,
- 4) beslut och planer för fostran eller undervisning,
- 5) erhållande av stöd enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018), lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning och om ordnande av stödet, samt
- 6) andra med dessa jämförbara uppgifter om den småbarnspedagogiska verksamheten, undervisningen eller stödet som är nödvändiga för att utföra bedömningsuppdraget.

Trots bestämmelserna i 1 mom. ovan har Utvärderingscentret inte rätt att få uppgifter om medicinska eller psykologiska bedömningar som gäller barn i småbarnspedagogik, elever eller studerande, handlingar hos yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården eller socialvården eller andra motsvarande sekretessbelagda handlingar som gäller elevhälsotjänster.

Utvärderingscentret får lagra de ovan i 1 mom. avsedda uppgifterna så länge det är nödvändigt för den utvärdering för vilken uppgifterna har samlats in och behandlas. Därefter ska uppgifterna förstöras inom ett år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande KuUB 1/2020 rd

Helsingfors 21.2.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Marko Asell sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Emma Kari gröna
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Sari Multala saml
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Sari Sarkomaa saml.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.